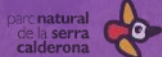
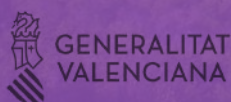

Parcs Naturals

de la Comunitat Valenciana

Nº 27 Desembre 2022

FENT LLATA

Butlletí Quadrimestral del Parc Natural de la Serra Calderona

01. EDITORIAL

- Tornaran les fosques oronetes?

02. NOTÍCIES DEL PARC

- Junta Rectora.
- Estudi de l'Ús Públic del mirador del Garbí.
- Accessibilitat al medi natural - CRAN.

05. DINAMITZACIÓ DEL TERRITORI

- III Jornada Tècnica de Divulgació d'Estudis Científics.

07. COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

- Reactivació d'activitats amb escolars.
- Activitats d'Educació Ambiental.

09. CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

- Col·laboració amb ajuntaments del Parc Natural.
- Recuperació del Patrimoni.

13. MEDI NATURAL

- La rabosa, adorable pilleta.

14. OPINIÓ

- Patrimoni cultural i museus, grans valors dins el PN de la Serra Calderona.

EDITORIAL

TORNARAN LES FOSQUES ORONETES?

Gustavo Adolfo Bécquer va ser l'abanderat del romanticisme a Espanya. En el seu famós poema "**Tornaran les fosques oronetes**" parla de l'amor, dels feliços records i de les pèrdues.

Casualment, Bécquer ha tornat al meu record després de visitar el Monestir de Santa María de Veruela al costat de Vera del Moncayo on l'escriptor i el seu menys famós germà, van passar certes èpoques de les seues vides.

En "**Tornaran les fosques oronetes**" trobem un poema de tremenda actualitat que, salvant el biaix romàntic, ens fa pensar en el pas del temps, en la inevitable circularitat de la naturalesa, en com d'efímera que és la vida, en la necessitat d'aprofitar les oportunitats que t'ofereix el moment actual, en definitiva, en què només tenim una oportunitat de fer les coses bé si no volem, més tard, penedir-nos de no haver fet el correcte.

En l'inici de l'any 2022, hem de preguntar-nos si tornaran les fosques oronetes en l'escenari climàtic que se'ns presenta. El **Canvi Climàtic** és una evidència cada vegada més confirmada en cercles tècnics i científics i podem observar-lo quasi diàriament en les televisions en forma d'inundacions, temporals de fred o calor, desglaç de les glaceres, extinció de certes espècies, etc. i etc.

Només tenim una oportunitat de fer les coses bé.

Espere que, com Bécquer acaba el seu poema, no hàgem d'adonar-nos del que realment estimem el nostre planeta quan ja no puguem solucionar la seua desaparició, ja que serà també la nostra. **O de veres pensem (o ens creiem) que es viurà millor en un altre lloc fora d'aquesta Terra?**

Miguel Pitarque
Educador Ambiental del PN Serra Calderona

Golondrina común

Oroneta vulgar | Barn Swallow

Hirundo rustica

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

Longitud: 18 cm

Envergadura: 33 cm

*Volverán las oscuras golondrinas
en tu balcón sus nidos a colgar,
y otra vez con el ala a sus cristales
jugando llamarán.*

*Pero aquellas que el vuelo refrenaban
tu hermosa y mi dicha a contemplar,
aquellas que aprendieron nuestros nombres...
¡esas... no volverán!*

*Volverán las tupidas madre selvas
de tu jardín las tapias a escalar,
y otra vez a la tarde aún más hermosas
sus flores se abrirán.*

*Pero aquellas, cuajadas de rocío
cuyas gotas mirábamos temblar
y caer como lágrimas del día...
¡esas... no volverán!*

*Volverán del amor en tus oídos
las palabras ardientes a sonar;
tu corazón de su profundo sueño
tal vez despertará.*

*Pero mudo y absorto y de rodillas
como se adora a Dios ante su altar,
como yo te he querido...; desengáñate,
¡así... no te querrán!*

NOTÍCIES DEL PARC

JUNTA RECTORA DEL PARC NATURAL

El passat 30 de novembre es va celebrar la segona Junta Rectora Ordinària del Parc Natural del 2021. La primera, celebrada a l'inici de l'any, és de caràcter més tècnic i en ella es presenta la memòria anual i la taula d'inversions, mentre que aquesta segona és de caràcter més divulgatiu i, a part de conèixer les inquietuds dels membres de la Junta Rectora, s'aprofita per a donar difusió als grans projectes en els quals està col·laborant i/o executant l'equip de tècnics i educadors ambientals del parc.

Els projectes que es van exposar són:

- Estudi de la regulació de l'ús públic del Garbí.
- Mapes d'ús Públic del Parc Natural.
- Projecte ViaLinx.
- Xarxa Bioclima.
- Ofegabous Carraixet.
- Estepa de Cartagena.
- Punts d'Informació Col·laboradors (PIC's).
- Goberpark, antropologia de la conservació.

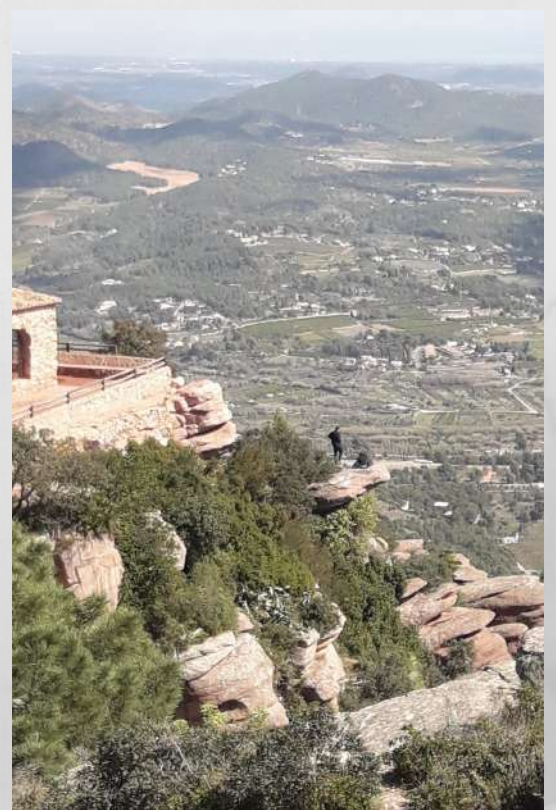
NOTÍCIES DEL PARC

ESTUDI DE L'ÚS PÚBLIC DEL MIRADOR DEL GARBÍ

Sens dubte, el Mirador del Garbí és un dels punts emblemàtics de la Serra Calderona. La ruta blava del Parc Natural és la zona més visitada de l'espai protegit per la seua bellesa i el seu fàcil accés el que ha generat, de vegades, problemes d'excessiva afluència de visitants.

Aquesta massificació pot anar en detriment de la qualitat de l'experiència personal i ocasionar problemes majors per afecció al medi ambient o, fins i tot, de seguretat dels visitants.

Al llarg de la tardor, Lluís Cano Palomares, estudiant del Grau en Enginyeria Forestal i del Medi Natural de l'U.P.V., ha fet el seu Treball de Fi de Grau estudiant aquesta problemàtica, analitzant les possibles alternatives que milloren l'accessibilitat i proposant accions que limiten la problemàtica detectada.

NOTÍCIES DEL PARC

ACCESSIBILITAT AL MEDI NATURAL - CRAN

La CRAN (Cadira de Rodes Adaptada a la Natura) permet l'accessibilitat al medi natural de persones amb diversitat funcional física i/o intel·lectual. La Generalitat Valenciana ha volgut que els nostres Parcs Naturals vagen disposant, progressivament, d'aquest tipus d'eines adaptades i que qualsevol ciutadà o ciutadana que les necessite pugua fer ús d'elles en els espais naturals a través de les pàgines web d'accessibilitat.

Del 6 d'octubre al 15 de novembre dues cadires CRAN han estat disponibles en el Centre d'Interpretació de Nàquera per al seu ús per centres educatius, associacions relacionades amb persones amb mobilitat reduïda, centres excursionistes, etc. Els alumnes de F.P. del Mòdul d'Activitats Esportives en el Medi natural de IALE de L'Eliana, el CEIP Blasco Ibáñez de Museros i SOCOLTIE Cooperativa valenciana de Sagunt han sigut alguns dels beneficiaris d'aquesta acció d'integració.

A la presentació de l'activitat va assistir la Secretària autonòmica d'Emergència Climàtica i Transició Ecològica Paula Tuzón.

PUGEM AMB TU!

T'AGRADARIA PASSEJAR PER LA NATURA UTILITZANT LES NOSTRES CADIRES ADAPTADES?

+INFO: En aquesta oficina
web: www.parquesnaturales.gva.es

GENERALITAT VALENCIANA

parcs naturals de la comunitat valenciana

DINAMITZACIÓ DEL TERRITORI

III JORNADA DE DIVULGACIÓ D'ESTUDIS CIENTÍFICS

III JORNADA TÈCNICA DE DIVULGACIÓ D'ESTUDIS CIENTÍFICS DEL PARC NATURAL DE LA SERRA CALDERONA GÀTOVA 05 NOVEMBRE 2021

Presentació:
La III Jornada Tècnica pretén exposar alguns dels estudis i projectes relacionats en el P.N. de la Serra Calderona.

Objectius:
Principalment dinamitzar l'intercanvi, fluxe i actualització d'informació al voltant dels estudis tècnics que venen desenvolupant-se en el P.N. de la Serra Calderona.

Assistència:
Presencial o Telemàtica.

Lloc de celebració presencial:
Edifici Multifuncional Municipal "El Hoyo", Gàtova (València), 5 de novembre de 2021.

Inscripció:
Fer un registre previ punxant [ACI](#)

Programació:
8:45 h. Recepció dels assistents.
9:00 h. Apertura de la III Jornada a càrrec de la Direcció General del Medi Natural i Evaluació Ambiental.
9:15 h. El patrimoni geològic del P.N. de la Serra Calderona valorat amb el coneixement de la geodiversitat ex-parc.
Carlos de Santisteban Boye, Àrea de Estratigrafia - Geologia - Universitat de València. Membre de la Societat Geològica d'Espanya.
10:15 h. La Xarxa BioClima i la importància del seguiment temporal de diferents hàbitats de la Comunitat Valenciana.
Francesco de Bello, Científic titular del CSIC. Centre d'Investigacions sobre Desertificació - CIDE (CSIC-UP-GV).
11:15 h. Pausa-café.
11:45 h. La Serra Calderona: Territori iber.
Elena Bonet Rosado, Arqueòloga, exdirectora del Museu de Prehistòria de València, 2000-2018.
12:45 h. Pla de millora i ficada en valor de les comunitats d'amfibis del Parc Natural de la Serra Calderona.
Antonio Pradillo Carrasco, Centre de Conservació d'Espècies Dulceacuïcoles de la Comunitat Valenciana. VAERSA-Generaltat Valenciana.
13:45 h. Conclusió de la III Jornada

El dia 5 de novembre es va celebrar la III Jornada Tècnica de Divulgació d'Estudis Científics del Parc Natural de la Serra Calderona a Gàtova.

Amb aquesta Jornada es pretén exposar alguns dels estudis i projectes relacionats amb el Parc Natural per a la seua difusió general però, especialment, per al coneixement dels propis municipis.

Aquestes jornades de periodicitat bianual haurien d'haver-se celebrat l'any 2020 però amb la pandèmia es va haver de posposar fins que les condicions socio sanitàries ho han permès. Com a novetat, en aquesta edició s'ha pogut assistir de forma presencial i per via telemàtica amb una presència de 22 persones en el saló de Gàtova i 15 participants online.

La Jornada va estar estructurada en 4 presentacions de temes d'interès per a la Calderona:

- El patrimoni geològic del P.N. de la Serra Calderona valorat amb el coneixement de la geodiversitat ex-parc.
- La Xarxa BioClima i la importància del seguiment temporal de diferents hàbitats de la Comunitat Valenciana.
- La Serra Calderona: Territori iber.
- Pla de millora i posada en valor de les comunitats d'amfibis del Parc Natural de la Serra Calderona.

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

REACTIVACIÓ D'ACTIVITATS AMB ESCOLARS

Els alumnes de Primària, Secundària, Formació Professional i Universitats han reprès les activitats en contacte amb la naturalesa i tornen a visitar la Calderona.

Els col·legis que més han participat en les nostres activitats han sigut el *CEIP José Lluch* d'Alboraia i l'*IES Pere Boil* de Manises que ens han acompanyat durant diversos dies. Amb ells visitarem el Centre d'Interpretació i realitzarem l'itinerari del Pi del Salt.

Lamentablement, altres visites com la del *Col·legi Santa Ana i San José de la Muntanya* d'Albal i la del *Col·legi Cumbres School* de Montcada es van haver de suspendre per pluja. Esperem veure'ls prompte per les nostres instal·lacions.

Alumnes del *Grau en Enginyeria Forestal i del Medi Natural* de l'U.P.V., com en els últims anys, ens van acompanyar fins al Pi del Salt i vam poder intercanviar opinions sobre la gestió actual, passada i futura de les masses forestals del Parc.

Un any més, estem molt agraïts a la **Direcció General d'Infància i Adolescència** per comptar amb nosaltres en l'activitat lúdic-esportiva dirigida a xiques, xics i adolescents del sistema de protecció, emmarcada dins dels actes de celebració dels drets de la infància i adolescència.

Cal destacar l'activitat realitzada amb el cicle formatiu de *Grau Mitjà de Conducció d'Activitats Fisicoesportives en el Medi Natural* de Museros amb els quals estudiarem la problemàtica de la **Basurala** en el Garbí i realitzarem una recollida de restes en tot el recorregut de la ruta blava del Parc Natural.

COMPLETADA

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

QUADERN DE CAMP DE LA SERRA CALDERONA

Dins de la programació d'activitats d'Educació Ambiental per a aquest 2021 hem seguit amb el programa Quadern de Camp de la Serra Calderona.

CCC 9. Fongs i bolets.

Activitat realitzada a Segart, on realitzarem un itinerari fins a la Font del Campaner on vam poder descobrir algunes de les espècies de bolets de les nostres muntanyes. Posteriorment estudiarem les seues funcions en l'ecosistema de la Serra Calderona mitjançant una presentació audiovisual.

CCC 11. L'olivera i l'oli.

Activitat realitzada a Serra, on vam poder reconèixer algunes de les varietats d'oliva i visitarem el museu de l'oli i l'almàssera de la localitat on vam poder parlar de la qualitat de l'oli d'oliva local i dels beneficis per a la salut.

Pots descarregar tots els quaderns de camp en:

<https://parquesnaturales.gva.es/es/web/pn-serra-calderona/quadern-de-camp>

JORNADA MICOLÒGICA A SERRA

La tardor és temporada de bolets, una afició que va en augment com es reflecteix en el bon acolliment que tenen aquestes activitats d'identificació d'espècies que combinen les eixides de camp amb consells i recomanacions en una presentació audiovisual.

En aquesta ocasió ha sigut l'ajuntament de Serra el que ens va sol·licitar una activitat específica en el seu municipi que, encara que no va ser molt fructífera en espècies, va servir per a donar a conèixer el secret món dels bolets. Esperem que l'activitat es pugua repetir en el futur amb millors condicions ambientals que són les determinants de la presència dels cossos fructífers dels fongs, els bolets.

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

DIA INTERNACIONAL DE LES MUNTANYES

L'Assemblea General de les Nacions Unides va designar l'11 de desembre com el "Dia Internacional de les Muntanyes".

El turisme sostenible a les muntanyes és el lema del **Dia Internacional de les Muntanyes del 2021**. En la pàgina web de Nacions Unides, podem trobar informació sobre el Dia Internacional de les Muntanyes en <https://www.un.org/es/observances/mountain-day>

Enguany es va dissenyar una ruta molt exigent, tant per la seua longitud de 12 quilòmetres, com pel fort desnivell, amb la inestimable ajuda de l'Associació Tot Axerra. Des d'ací també volem agrair la col·laboració de *Protecció Civil de Serra*, *Oficina de Turisme* i *Ajuntament de Serra* per poder gaudir d'aquesta espectacular ruta.

Des de Serra vam recórrer les muntanyes d'els voltants de Portaceli, visitant llocs tan emblemàtics com la Font del Marge, la Muntanya de la Rata, Valòria, Vall de Lullén, Coll de L'Espartar,... amb unes excel·lents vistes panoràmiques del Camp del Túria i el Golf de València.

CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

COL·LABORACIÓ AMB AJUNTAMENTS DEL PARC NATURAL

ITINERARI DEL PI DEL SALT (NÀQUERA)

En col·laboració amb l'ajuntament de Nàquera, que ha aportat els materials, s'han renovat les tanques de la Ruta del Pi del Salt que forma part del PR-CV 329. Les actuacions han tingut lloc a l'entorn del Pi del Salt i en el mirador del Fenassar.

RUTA BLAVA "EL GARBÍ" (ESTIVELLA)

En col·laboració amb l'ajuntament d'Estivella s'ha renovat la senyalització de la ruta blava del Parc Natural, la que dóna accés al mirador del Garbí. Els antics senyals metàl·lics s'han substituït per senyals de fusta més integrades en el medi proporcionades per l'ajuntament que han sigut col·locades per les Brigades del Parc Natural. També s'ha renovat el panell interpretatiu del mirador.

CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI

SENDA D'OLLA (MARINES)

La nova ruta morada del Parc Natural que s'està dissenyant a Marines transita per l'antiga senda d'Olla que en certs trams havia perdut l'empedrat tradicional que s'està reposant, millorant el ferm en diversos trams.

Aquest itinerari pretén conjugar el patrimoni etnogràfic amb el patrimoni geològic pel que s'està posant en valor diversos punts d'interès geològic al llarg del recorregut, especialment, la zona de contacte del Paleozoic amb el Triàsic. A això s'uneixen els valors ecològics del Barranc del Carraixet i la sureda del Collado del Higueral.

MEDI NATURAL

LA RABOSA , ADORABLE PILLETA

NOM CIENTÍFIC: *Vulpes vulpes*.

FAMÍLIA: Cànids.

NOM CASTELLÀ: Zorro.

NOM VALENCIÀ: Rabosa.

DESCRIPCIÓ: La rabosa és de la grandària d'un gos mitjà, encara que amb el crani allargat i amb el perfil superior quasi recte, musell molt punxegut i les orelles grans i triangulars. La cua és llarga i està densament coberta de pèl, en general amb la punta blanca. El seu pelatge és suau i espès, de coloració groguenca-vermellosa fins a marró-vermellosa en les seues parts superiors i blanca en les inferiors, i el muda una vegada a l'any (de primavera a tardor).

ECOLOGIA: El seu hàbitat són principalment les zones boscoses, encara que també abunda en regions obertes i, fins i tot, en les proximitats d'assentaments humans. És omnívor; s'alimenta d'insectes, ous d'ocell, pollastres, cries de diversos mamífers, llebres, ocells de fins a la grandària d'una oca, deixalles d'origen humà, encara que en poblacions naturals sobretot s'alimenta de ratolins i altres micromamífers.

DISTRIBUCIÓ: Es distribueix per tota la Península Ibèrica però no està present a les illes Balears ni Canàries.

PROBLEMÀTICA: És un animal astut que no dubta a acostar-se a poblacions on alimentar-se de fems urbans sent alimentat per persones a les quals causa llàstima. A vegades, no dubta a atacar tancats d'ocells de corral on sol ocasionar una gran mortaldat ja que mata per instint en previsió de tornar, a posteriori, per a anar menjant els animals morts.

REFERÈNCIES:

- <https://www.faunaiberica.org/zorro>
- Fotos de Julián Penades

OPINIÓ **PATRIMONI CULTURAL I MUSEUS,** **GRANS VALORS DINS EL PN DE LA SERRA CALDERONA** **POLICARP GARAY, CRONISTA OFICIAL DE SERRA**

La vida a les ciutats transcorre i evoluciona a gran velocitat, mentre que en els pobles ho fa més lentament i això té moltes connotacions positives, doncs el món rural (ben representat en tots els municipis que formen part de la Serra Calderona) és garant d'un gran Patrimoni Cultural representat en les terres cultivades, els paisatges, els elements etnològics (funcionals o testimonials), els béns arquitectònics i arqueològics, els costums i les tradicions locals, la memòria viva, en fi... un gran nombre de vessants i continguts que conserven l'essència i l'ànima del territori i les seues gents; com també la història, nissagues i origen de moltes persones de hui viuen en grans ciutats i pobles.

La Serra Calderona té un patrimoni cultural i històric de gran importància i que també forma part del objectius de protecció i conservació del Parc, tal com recull l'article 3 (apartats b, c, d i e) del Decret 10/2002 del Govern Valencià, pel qual es va declarar el Parc Natural de la Serra Calderona.

Més enllà dels importants valors ambientals (patrimoni natural, hàbitats biodiversitat...) la Serra Calderona conté grans valors protegits (el Patrimoni Cultural Valencià), la preservació dels quals requereix una gestió que hauria de ser conjunta i fins i tot incardinada per tal d'aconseguir la millor sinèrgia possible a l'hora d'assolir tots els objectius ambientals i culturals desitjables.

Els pobles més grans del Parc, Sagunt i Sogorb, tenen importants museus que, més enllà de l'interès local, són també grans referents comarcals que abasten també la història i el patrimoni cultural de la Serra Calderona. Estes dues poblacions, junt a Lliria (antiga Lauro i Edeta), defineixen els vèrtex d'un triangle enmig del qual es troba la nostra serra.

En els últims anys, diverses iniciatives locals s'estan afegint a enriquir notablement aquest gran patrimoni cultural del Parc. En primer lloc podem destacar-hi les iniciatives de l'Ajuntament d'Olocau posant en marxa les visites guiades al Puntal dels Llops i habilitant la visita museística de la Casa de la Senyoria, dins la qual hi ha una interessant mostra del món ibèric de la comarca. També l'Ajuntament de Gàtova ha posat en marxa visites guiades a un altre interessant poblat ibèric: el Castejón. En la mateixa línia, també Torres Torres va posar en marxa fa temps els seus interessants banys àrabs.

Més recentment, tant Serra com Altura han inaugurat sengles museus de l'Oli, visites obligades que ens mostren la importància de la tradició olivarera en la zona. És significatiu el cas de Serra, que en el primer terç del segle XX arribà a tindre més de deu almàsseres funcionant en el poble. Altura també està avançant en la consolidació d'un interessant Museu de la Memòria que esperem poder visitar molt prompte.

Aplaudim des del Parc aquestes iniciatives i alentem a tots els pobles del Parc a que consideren la possibilitat de crear mecanismes de preservació del patrimoni local, un gran valor en alça que ha de permetre rescatar de l'oblit tantes i tantes coses que cada any es perden o se'ns escapen de les mans per una simple manca d'atenció i infraestructura.

Abeurador (Marines Viejo)

Centre d'Interpretació Parc Natural de la Serra Calderona

Parc Natural de la Serra Calderona
Centre d'Interpretació
C/ Lepanto, 8. 46119 Nàquera (València)
serra_calderona@gva.es
679 19 52 38 / 96 318 98 65
<http://www.parquesnaturales.gva.es/es/web/pn-serra-calderona>

Inscriu-te en!/ Inscríbete en:
<http://www.citma.gva.es/va/web/pn-serra-calderona/suscribete-a-las-actividades-del-pn>

Redacció: Equip Tècnic del Parc Natural